

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Науково-методичною радою

КЗ «Запорізький обласний інститут

післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

Протокол № 1 від 22.01.2026 року

В. Голови науково-методичної ради

 Людмила ЧЕРНІКОВА

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
(вчителі предмету географії 7-9 класів)**

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРЕДМЕТА ГЕОГРАФІЇ
НА РІВНІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Запоріжжя - 2026 рік

Розробник:

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради

Фролов Дмитро, завідувач кафедри STEM-освіти та цифрових технологій,
к.с.-г.н.

Напрямок підвищення кваліфікації: Сучасні підходи до навчання в новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом МОН України від 12.10.2022 № 904 (Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі.

https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99c33c4c2.pdf

Термін дії програми: 22.01.2026 - 31.12.2028.

Рецензенти:

Лісіцин Віталій, завідувач центру науково-організаційної діяльності КЗ «ЗОППО» ЗОР, кандидат філософських наук.

Гарашенко Альона, старший викладач кафедри STEM-освіти та цифрових технологій Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми:

Актуальність зумовлена глобальними викликами сучасності та потребою впровадження Нової української школи (НУШ), а також оновленням організації освітнього процесу з географії на рівні базової середньої освіти (7–9 класи). Географія, як інтегративна наука, є ключовою для формування цілісного світогляду, здатності до просторового мислення та розуміння взаємозв'язків між суспільством і природним середовищем. В умовах стрімких кліматичних, соціально-економічних та геополітичних змін, які відбуваються у світі та в Україні, вкрай важливо, щоб учні здобули практичних компетентностей (аналіз карт, робота з геоінформаційними системами (ГІС), критичне оцінювання інформації). Таким чином, актуалізація організації освітнього процесу є необхідною для переходу від традиційного запам'ятовування фактів до компетентнісного підходу, що забезпечує підготовку громадян, здатних вирішувати реальні проблеми та орієнтуватися у складному сучасному просторі.

Другий аспект актуальності безпосередньо пов'язаний із методологічними інноваціями та цифровізацією. Сучасна географія вимагає відмови від застарілих методів викладання на користь дослідницького, проектного та змішаного навчання. Організація освітнього процесу має передбачати активне використання цифрових інструментів (Google Maps, віртуальні екскурсії тощо) та STEM-підходів, що дозволяє учням не лише вивчати географію, а й займатися географією. Більше того, у контексті реформи НУШ, де важлива міжгалузєва інтеграція, географія виступає природним інтегратором знань, особливо з природничою та громадянською галузями. Отже, модернізація методів та форм організації освітнього процесу з географії є життєво необхідною для підвищення її практичної значущості та забезпечення якісної реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти.

Крім того, тренінг є актуальним з огляду на необхідність інтеграції теорії та практики у викладанні предмету географії. Підвищенню мотивації до здавання географії на ЗНО/НМТ, крім цього, підвищенню попиту майбутньої професійної діяльності або вступу до закладів вищої освіти. Це означає, що акцент має фокусуватися на практичне застосування знань, проведення дослідницьких робіт та моделювання реальних процесів на уроках географії.

Цільова аудиторія: вчителі предмету географія, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти (7-9 класи).

Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації освітньої програми:

Зміст програми спрямований на розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників щодо опанування сучасних підходів до вивчення предмету географія.

Навчання за програмою здійснюється у форматі тренінгу загальним обсягом 30 годин та має характер інтенсивного короткострокового курсу, що реалізується

впродовж двох тижнів. Програма вирізняється чітко вираженою практичною спрямованістю та передбачає поєднання синхронних і асинхронних форм роботи. Заняття в синхронному режимі проводяться у форматі вебінарів з обов'язковою участю слухачів, тоді як асинхронний режим охоплює самостійну роботу з навчальними матеріалами, виконання практичних вправ, опрацювання кейсів та індивідуальні або групові консультації з тренером.

Теоретичний компонент програми подається у вигляді стислих проблемно-орієнтованих інтерактивних мінілекцій із використанням мультимедійних презентацій та цифрових візуалізацій або симуляцій. Самостійна робота слухачів передбачає опрацювання додаткових інформаційних джерел, аналіз електронних (цифрових) освітніх ресурсів, виконання практичних вправ, спрямованих на формування в освітнього процесу фрагментів картографічної та географічної компетентності вчителя.

Програма тренінгу побудована на принципах системності, активності та залученості учасників, інтеграції теоретичних засад і практичних діяльнісних компонентів. У процесі реалізації програми передбачено послідовні етапи: виявлення та аналіз наявного досвіду педагогів, актуалізація їхніх знань у сфері викладання предмету географія, у ході якого новий професійний досвід формується через діяльність і моделювання реальних освітніх ситуацій; рефлексія, що передбачає обговорення апробованих ресурсів та педагогічних прийомів.

Для ефективної участі в програмі слухачі мають бути забезпечені комп'ютерною технікою (комп'ютер або ноутбук, веб-камера, мікрофон) та мати стабільний доступ до швидкісного мережевого з'єднання. З метою оперативної комунікації, організації зворотного зв'язку та координації спільної роботи, а також інформаційної підтримки під час асинхронного режиму навчання в межах реалізації програми тренінгу створюється група у месенджері Viber.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: підвищення професійної компетентності вчителів природничої галузі через опанування сучасних педагогічних методів навчання предмету географія та освоєння новітнього інструментарію.

Основні завдання підвищення кваліфікації:

- поглиблення знань та розуміння концептуальних засад реформування освіти України, зокрема предмету географії то його місце в природничій галузі;
- адаптуванні до швидкої трансформації змісту природничої освіти в умовах НУШ;
- удосконалити навички планування освітнього процесу та добору методів і форм навчальної діяльності відповідно до компетентнісного, діяльнісного й інтегрованого та STEM/STEAM-підходів у навчанні;
- поглиблення й розширення теоретичних знань та практичних умінь педагогів щодо сучасних підходів до навчання технологій в новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Перелік професійних компетентностей, що розвиваються:

- предметно-методична компетентність (А2),
- інформаційно-цифрова компетентність (А3),
- організаційна компетентність (Г2),
- оцінювально-аналітична компетентність (Г3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- знати сучасні цифрові платформи, сервіси та інструменти для викладання картографічної компоненти в курсі географія;
- орієнтуватися в можливостях віртуальних географічних симуляторів та природничих моделей, хмарних сервісів для підтримки навчання географії як комплексної дисципліни;
- розуміти вимоги щодо особливостей організації освітнього процесу предмета географія;
- створювати навчальні матеріали з використанням мультимедійних ресурсів, платформ для моделювання та візуалізації даних;
- розробляти компетентнісно-орієнтовні завдання для предмету географія;
- поєднувати різні педагогічні підходи в цілісні навчальні сценарії, проєктувати інтегровані, трансдисциплінарні, проблемно-орієнтовані та проєктні заняття з географії з орієнтацією на розвиток ключових компетентностей, наскрізних умінь і життєвих навичок учнів;
- організовувати ефективно безпечне освітнє середовище;
- розвинути готовність до впровадження інновацій і використання новітніх технологічних рішень та STEM/STEAM-підходів у повсякденній педагогічній діяльності.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Формувальне оцінювання здійснюється протягом усього періоду навчання та передбачає участь у синхронних заняттях (обговорення, виконання вправ, аналіз кейсів); виконання асинхронних практичних вправ; самооцінювання та взаємооцінювання під час роботи з кейсами. Формувальне оцінювання має рекомендаційний характер і не впливає безпосередньо на підсумковий бал, але є підставою для надання зворотного зв'язку.

Підсумкове оцінювання здійснюється у форматі комплексної залікової роботи, яка інтегрує результати опанування всіх модулів програми та спрямована на перевірку здатності слухача застосовувати набуті знання й уміння в реальній педагогічній практиці. Максимальна кількість балів – 100 балів. Прохідний бал – 60 балів.

Для отримання сертифіката учаснику/учасниці тренінгу необхідно відвідати вебінари (або переглянути їх у записі) та виконати комплексну залікову роботу й набрати за її виконання понад 60% від максимально можливої кількості балів (100 балів).

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка.

Вартість: 950 грн. за умови наповненості групи 15 осіб.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття у форматі вебінарів (синхронні заняття) та практичні заняття (асинхронні заняття).

Особливістю практичних занять є виконання вправ і навчально-методичних завдань, що передбачають аналізування реальних педагогічних ситуацій у контексті впровадження сучасних підходів до навчання в НУШ; проектування цілісних навчальних сценаріїв з географії та предметів природничої освітньої галузі; інтеграцію компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, трансдисциплінарного підходів. Учасники відпрацьовують навички створення компетентісно орієнтованих, проблемних і проектних завдань, інтерактивних вправ, кейсів та навчальних проектів, застосування цифрових ресурсів, віртуальних лабораторій, інструментів моделювання й штучного інтелекту для підвищення навчальної мотивації, пізнавальної активності та співпраці учнів.

Самостійна робота передбачає індивідуальне опрацювання нормативно-правових, концептуальних і методичних матеріалів з питань реалізації сучасних педагогічних підходів у природничій освіті, зокрема у викладанні географії. Учасники аналізують вимоги Державного стандарту базової середньої освіти та концепції НУШ, поглиблюють розуміння трансформації змісту природничої освіти, особливостей трансдисциплінарної інтеграції, проблемного, проектного й кооперативного навчання, а також можливостей використання STEM/STEAM-підходів і цифрових технологій.

Підсумковий захід у форматі комплексної залікової роботи допомагає учасникам пройти повний цикл роботи з імплементації сучасних підходів в освітній процес.

Зміст програми складається з трьох модулів та шести взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 7 год – лекційні заняття, 16 год – практична робота, 3 год – самостійна робота, 4 год – контрольні заходи.

Зміст навчального модуля	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Концептуальні засади природничої галузі та предмету географія					
Тема 1.1. Концепція природничої освітньої галузі. Особливості природничої галузі Державного стандарту базової середньої освіти	1	1	1	1	4
Разом за модулем 1	1	1	1	1	4

МОДУЛЬ 2. Сучасні підходи та особливості викладання предмету географія					
Тема 2.1. Технології, які застосовуються в НУШ (діяльнісний підхід, проблемне навчання, кооперативне навчання, проектне навчання, технології розвитку критичного мислення, технологій розвитку креативного мислення тощо).	2	4			6
Тема 2.2. Особливості застосування сучасних технологій у викладання предмету географія	2	3	1	1	7
Разом за модулем 2	4	7	1	1	13
МОДУЛЬ 3. Сучасні підходи до використання картографічної компоненти в освітньому процесі					
Тема 3.1. Сучасна методика роботи з картами на уроках географії: діяльнісний і дослідницький підходи	1	4		1	6
Тема 3.2. Сучасні картографічні ресурси та геоінформаційні сервіси в умовах дистанційного й змішаного навчання	2	3	1		6
Разом за модулем 3	3	7	1	1	12
Підсумкові заходи. Рефлексія				1	1
Усього	8	15	3	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ ТА ПРЕДМЕТУ ГЕОГРАФІЯ.

ТЕМА 1.1. Особливості природничої галузі Державного стандарту базової середньої освіти.

Взаємозалежність, взаємодоповнюваність підходів щодо орієнтації сучасного освітнього процесу у природничої галузі за Державним стандартом базової середньої освіти. Мета освітньої галузі та її реалізація в освітньому процесі компетентнісного потенціалу галузі, зокрема розвиток та реалізація в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання. Реалізація географічної компетентності в межах природничої

галузі. Зміна пріоритетів в освітньому процесі від накопичення знань до розвитку життєвих навичок. зміст типових освітніх програми для закладів загальної середньої освіти, які забезпечують викладання предмету географія.

МОДУЛЬ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ ГЕОГРАФІЯ

ТЕМА 2.1. Технології, які застосовуються в НУШ (діяльнісний підхід, проблемне навчання, кооперативне навчання, проектне навчання, технології розвитку критичного мислення, технологій розвитку креативного мислення тощо).

Діяльнісний підхід, проблемне навчання, кооперативне навчання, проектне навчання, технології розвитку критичного мислення, технологій розвитку креативного мислення. Матеріально-технічне – забезпечення, необхідне для ефективного учнями/ученицями обов'язкових результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (В межах освітньої галузі). Освітнє середовища для навчання.

ТЕМА 2.2. Особливості застосування сучасних технологій у викладання предмету географія.

Сучасні вимоги до організації освітнього простору та матеріально-технічного забезпечення викладання географії. Основними методами роботи з картографічним матеріалом для проведення уроку. Основні методики використання динамічних сайтів Геоінформаційних систем з різним контентом: фізичним, політичним, соціологічним тощо. Основні методи навігації, відображення та читання даних на мапі в Геоінформаційних системах. Ознайомлення з провідними електронними та онлайн картографічними сервісами (наприклад, Google Maps, Google Earth, OpenStreetMap та ГІС-платформами), навчаться ефективно використовувати їхній функціонал для пошуку, візуалізації та аналізу даних. Практичне застосування інструментів: побудові власних маршрутів, створенню та редагуванню шарів з географічними об'єктами (точки, лінії, полігони), вимірюванню площ та відстаней, а також імпорту/експорту географічних даних у різних форматах.

МОДУЛЬ 3. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ КАРТОГРАФІЧНОЇ КОМПОНЕНТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

ТЕМА 3.1. Сучасна методика роботи з картами на уроках географії: діяльнісний і дослідницький підходи.

Практичні прийоми та методи організації роботи. Проблемне навчання: сутність, механізм, освітні інструменти, в тому числі при використанні карт та графічного дидактичного матеріалу на різних етапах уроку географії. Проектне навчання: сутність, переваги, планування навчального проекту. Спільні й відмінні риси проблемного та проектного навчання. Кооперативне навчання: методи, умови ефективного перебігу, матриця оцінювання групової діяльності учнів; стратегії кооперації в класі географії. STEM-орієнтований підхід у навчанні географічної

складової природничої галузі, сучасні STEM-проекти на уроках географії використання Low-tech STEM. Компетентнісно орієнтовані завдання як умова реалізації компетентнісного підходу до навчання. Структура та методичні орієнтири для конструювання компетентнісно орієнтованих завдань на уроках географії.

ТЕМА 3.2. Сучасні картографічні ресурси та геоінформаційні сервіси в умовах дистанційного й змішаного навчання.

Глибинне навчання. Розвиток критичного мислення й когнітивної гнучкості при використанні електронних карт, онлайн-атласів, геоінформаційних платформ і відкритих даних у навчанні географії. Практична зорієнтованість навчання при використанні цифрових інструментів для моделювання просторових процесів, візуалізації географічної інформації та організації інтерактивної взаємодії з учнями. Включення учня в навчальну діяльність як активного суб'єкта. Розглядаються практичні аспекти інтеграції цифрової картографії в очний, дистанційний і змішаний формати. Рефлексивність навчання.

Підсумкові заходи

Підбиття підсумків роботи на тренінгу. Рефлексія діяльності слухачів, обговорення зауважень та пропозицій щодо підвищення якості надання освітніх послуг, рекомендацій щодо подальшого професійного розвитку з означеної теми.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань.

1. Здійснити добір електронних (цифрових) освітніх ГІС-ресурсів для підвищення картографічної компетентності.
2. Проаналізувати якість обраних цифрових освітніх ресурсів за визначеними критеріями (відповідність меті навчання, віковим особливостям, доступність, безпека, інтерактивність тощо).
3. Розробити фрагмент уроку з предмету географії, щоб містив діяльнісний підхід для освоєння нового матеріалу, або STEM-технологію чи міждисциплінарного навчального проєкту.
4. Розробити завдання використовуючи сервіси інтерактивних мап та баз даних.

3.2 Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Сутність і структура стандарту базової середньої освіти.
2. Опрацювання структури на наповнення програм з предмету географія та реалізація стандарту базової середньої освіти.
3. Переваги, можливості та ризики використання цифрових технологій у викладанні предмета географія.
4. Класифікація електронних (цифрових) освітніх ресурсів та особливості їх використання в освітньому процесі викладання географії.
5. Національні та регіональні цифрові освітні платформи і ресурси для підтримки природничої галузі.
6. Методичні підходи до інтеграції цифрових інструментів та міждисциплінарні проєкти на уроках географії.
7. Цифрові сервіси для зворотного зв'язку та рефлексії навчальної діяльності здобувачів освіти.

8. Цифрові інструменти для моделювання, візуалізації та проведення віртуальних експериментів.
9. Формувальне оцінювання в цифровому освітньому середовищі: інструменти та практики.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові документи:

1. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 90. (Головний закон про регіональний розвиток).
2. Про адміністративно-територіальний устрій України : Закон України від 17.07.2020 № 807-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 44. Ст. 367. (Ключовий документ про сучасне районування).
3. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898: станом на 02.09.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-п> (дата звернення: 01.12.2025).
4. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.12.2025).
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 01.12.2025).
6. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2025).

Основна література

1. Економічна теорія : навч. посіб. / [В. П. Пильова та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2022. – 196 с.
2. Географічна освіта: світові тренди і українські реалії : монографія / С. В. Кур'янович. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 340 с.
3. Інноваційні технології навчання географії : навч.-метод. посіб. / В. Я. Омеляненко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. – 180 с.
4. Викладання географії в умовах упровадження Державного стандарту базової та повної освіти : метод. посіб. / О. А. Стадник. – Київ : Генеза, 2021. – 156 с.
5. Методика навчання географії : підручник / М. С. Іванов. – Київ : Центр учбової літератури, 2021. – 390 с.
6. Формування картографічної компетентності учнів у процесі навчання географії : монографія / Г. В. Шукалюк. – Харків : Ранок, 2020. – 280 с.
7. Використання цифрових освітніх ресурсів у процесі викладання географії : навч. посіб. / Н. В. Ковальчук, А. П. Міщенко. – Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2023. – 112 с.

8. Географічна освіта в умовах трансформаційних процесів : зб. наук. пр. / за ред. П. А. Масляка. – Київ : ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», 2022. – 210 с..
9. Практикум з методики викладання географії : навч. посіб. / Л. Б. Паламарчук. – Львів : Новий Світ-2000, 2020. – 236 с. .
10. Організація проєктної діяльності учнів на уроках географії : метод. рекомендації / О. В. Петрова. – Суми : СДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. – 98с.
11. Оцінювання навчальних досягнень учнів з географії : навч.-метод. посіб. / Л. В. Яценко. – Київ : Ліра-К, 2020. – 178 с.

Додаткові джерела

1. Офіційний сайт Міністерства освіти та науки України: Веб сайт . URL: [http://www. mon.gov.ua/](http://www.mon.gov.ua/) (дата звернення 5.01.2026 р.).
2. Портал Освіта.UA: Веб сайт. URL:[http://www osvita.ua/legislation/](http://www.osvita.ua/legislation/) (дата звернення 05.01.2026 р.).
3. Талан : центр фінансових знань / Національний банк України. – 2025. – URL: <https://talan.bank.gov.ua/> (дата звернення: 01.12.2025).
4. Державна служба статистики України (Укрстат) : [вебсайт]. – Київ. – URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 01.12.2025). (Основне джерело регіональних даних: населення, ВРП, промисловість).
5. Карта об'єднаних територіальних громад (ОТГ) : [вебсайт] / Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. – Київ. – URL: <https://hromady.org/karta-otg/> (дата звернення: 01.12.2025). (Демонстрація результатів реформи децентралізації та нового економічного управління).
6. OECD Data Explorer (Ukraine) : [вебсайт] / Organisation for Economic Co-operation and Development. – URL: <https://www.oecd.org/en/countries/ukraine.html> (дата звернення: 01.12.2025). (Дані для порівняльної світової економічної географії: ВВП, торгівля, інвестиції у порівнянні з іншими країнами).